

کتاب گران نمی‌شود



از صبح یکشنبه 28 آذر یکی از مهم‌ترین طرح‌های اصلاحی و کلان اقتصادی کشور با عنوان طرح هدفمندسازی یارانه‌ها به اجرا درآمد که در گام نخست رویکرد اصلی‌اش به حامل‌های انرژی و سوخت بود و تا به امروز که بیش از 2 هفته از زمان آغاز این طرح می‌گذرد با همکاری مردم و دولت شاهد اجرای مناسب این طرح با حداقل مشکلات در بخش‌های مختلف بوده‌ایم.

جام جم آنلاین: از صبح یکشنبه 28 آذر یکی از مهم‌ترین طرح‌های اصلاحی و کلان اقتصادی کشور با عنوان طرح هدفمندسازی یارانه‌ها به اجرا درآمد که در گام نخست رویکرد اصلی‌اش به حامل‌های انرژی و سوخت بود و تا به امروز که بیش از 2 هفته از زمان آغاز این طرح می‌گذرد با همکاری مردم و دولت شاهد اجرای مناسب این طرح با حداقل مشکلات در بخش‌های مختلف بوده‌ایم.

از آنجا که یکی از مهم‌ترین نکاتی که همواره مورد توجه نظریه‌پردازان، اندیشمندان و مدیران فرهنگی قرار گرفته، پرهیز از نگاه جزیره‌ای به حوزه فرهنگ است؛ به طور طبیعی هنگامی که اقتصاد یک جامعه در سطح کلان دستخوش تغییراتی اساسی می‌شود حوزه فرهنگ و جریان تولید و آفرینش کالاهای فرهنگی هم از آن بی‌تاثیر نمی‌ماند و ضروری است که امروز همان‌طور که در بخش‌های دیگر جامعه مدیران و مسوولان راهکارها و پیش‌بینی‌های لازم را اندیشیده‌اند مدیران فرهنگی هم چه در بخش دولتی و چه در بخش خصوصی تمهیداتی را در زمینه ثبات و جلوگیری از افزایش کاذب قیمت تولید و فروش کالاهای فرهنگی در نظر بگیرند.

آنچه که در این گزارش به طور خاص مورد توجه قرار گرفته، وضعیت جریان کتاب و نشر پس از هدفمندسازی یارانه‌ها است و مهم‌ترین محور و پرسشی که به دنبال آن هستیم میزان تاثیرگذاری اجرای قانون هدفمندشدن یارانه‌ها بر قیمت کتاب است. اما برای ورود به این موضوع و پاسخ دادن به این پرسش نیاز به داشتن پیشینه‌ای از وضعیت یارانه حوزه کتاب و نشر هستیم.

خداحافظ! یارانه کاغذ

با روی کار آمدن دولت نهم تغییرات گسترده و عمده‌ای در حوزه کتاب و نشر و یارانه آن به وجود آمد. بیش از آن یارانه کتاب به صورت مشخص و مستقیم در اختیار ناشران قرار می‌گرفت و این یارانه را همه با نامی مشهور می‌شناختند یعنی «#171 یارانه کاغذ» که نه تنها موجب دلگرمی و شادکامی ناشران بود که بخش عمده‌ای از کسبه، تاجران و بازاریان هم که اصلا سر و کاری با فرهنگ و کتاب و نشر نداشتند هم از وجود آن مسرور بودند!

تا زمانی که یارانه کاغذ به صورت مستقیم پرداخت می‌شد ناشران این توانایی را داشتند که براساس سلیقه و میل خود قیمت‌ها را افزوده یا کاهش دهند و حتی گاهی می‌توانستند براحتمی با اعلام نادرست شمارگان کتاب‌هایی که منتشر می‌کردند و به اصطلاح با یک زد و بند ساده با چاپخانه‌دار و تاجری در بازار، سر دولت را کلاه بگذارند و یارانه بیشتری دریافت کنند و با فروش آن در بازار آزاد سود کلانی در جیب بگذارند. اما با روی کار آمدن دولت نهم تقریباً راه این سودجویی بسته شد و به عبارتی یارانه کاغذ حدود 3 سال پیش از 28 آذر 89 که رئیس‌جمهور در صدا و سیما آغاز طرح هدفمند شدن یارانه‌ها را اعلام کرد.

حرکت به سمت مصرف‌کننده واقعی

در همین رابطه حمید قبادی، مشاور معاونت امور فرهنگی وزارت ارشاد مهم‌ترین رویکرد این طرح را چرخش از تولیدکننده به سمت مصرف‌کننده واقعی معرفی می‌کند. به گفته او یارانه حذف‌شده کاغذ، به طور مستقیم در اختیار مخاطبان کتاب قرار گرفته است که مهم‌ترین نمود آن هم توزیع «#171 بن الکترونیکی کتاب» است و همچنین شورایی که با ارزشیابی آثار و کتاب‌های ارزشمند شمارگانی از آن را از ناشران خریداری می‌کند.

البته قبادی برپایه نمایشگاه‌های کتاب استانی و توزیع میزان قابل توجهی یارانه میان هموطنان در سراسر کشور را از دیگر موارد نتایج هدفمندشدن یارانه کاغذ می‌داند.

قیمت کتاب افزایش نمی‌یابد

اما این پرسش را که آیا قیمت کتاب در سال پیش‌رو و پس از هدفمندی کلی یارانه‌ها دستخوش تغییر می‌شود یا خیر معاون امور فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی یعنی بهمن دربی پاسخی قاطع می‌دهد.

او با اشاره به مواردی که در بالا قبادی بیان کرده است یعنی حذف یارانه‌های کاغذ از سال 86 و پیشگامی این حوزه در هدفمند شدن

یارانه تاکید می‌کند: قطعا شاهد افزایش قیمت کتاب‌ها نخواهیم بود.

بهمن دري: 200میلیارد ریال بودجه براي خرید کتاب اختصاص یافته است و همچنین در شیوه خرید و حمایت از آثار و کتاب‌های ناشران تغییراتی بوجود آمده است که می‌تواند اقدام حمایتی مناسبی براي کاهش قیمت کتاب‌ها باشد
بهمن دري حتي احتمال می‌دهد که قیمت کتاب در مقایسه با گذشته کاهش پیدا کند و می‌گوید: با برنامه‌ریزی‌های صورت گرفته همان‌گونه که احتمال افزایش قیمت برخی کالاها را خواهیم داشت موج کاهش قیمت‌ها را هم در برخی اقلام شاهد خواهیم بود و در نهایت پیش‌بینی می‌شود که بزودي به يك دوره ثبات ایده‌آل برسیم و این طرح ملي با موفقیت کامل روبه‌رو شود.

او تاکید می‌کند که صنعت چاپ و نشر کشور آمادگی لازم را براي سر بلند بیرون آمدن از این آزمون دارد و قطعا با ابزارهای کنترل بازار می‌توانیم جلوي افزایش قیمت احتمالی را گرفته و حتي شاهد کاهش آنها باشیم.

نیاز به کنترل و حمایت دقیق

البته اتحادیه ناشران و کتابفروشان نگرانی‌هایی را در این زمینه دارند و بسیاری از ناشران و اهل قلم معتقدند که مدیران فرهنگی دولت باید به مانند دیگر بخش‌ها براي جلوگیری از زیان یا تغییر گسترده در بازار کتاب و نشر تمهیداتی خاص بیندیشند. به عنوان مثال محسن پرویز که خود تکیه زدن برصنعتی معاونت امور فرهنگی وزارت ارشاد و سیاستگذاری کلان در این زمینه را تجربه کرده معتقد است همان‌طور که هدفمندی یارانه‌ها در سایر حوزه‌ها تأثیرگذار است و می‌تواند باعث افزایش در نرخ خدمات شود؛ در حوزه خدمات چاپ نیز این اثرگذاری اتفاق می‌افتد و طبیعی است که مانند سایر حوزه‌ها يك افزایش قیمت را در خدمات حوزه مرتبط با نشر ببینیم. رئیس هیات موسس انجمن قلم ایران ادامه می‌دهد: اگر کنترل درستی صورت گیرد، همان‌گونه که در سایر حوزه‌ها دولت در این روزها نقش بسیار خوبی را ایفا کرده و مانع از افزایش قیمت‌های کاذب شده است، اگر در حوزه کتاب هم این اتفاق بیفتد، شاید 10 تا 15 درصد افزایش قیمت در خدمات اتفاق افتد که نقش آن در قیمت پشت جلد کتاب نباید بیش از 4 تا 5 درصد باشد.

نکته‌ای که یکی از فعالان حوزه نشر یعنی مدیر انتشارات «سروش هدایت» هم بر آن تاکید می‌کند. سیدحسین معصومی می‌گوید: اگر حمایت‌هایی که وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی قول آن را داده است عملي شود، مشکل خاصی در حوزه کتاب و نشر پس از اجرای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها نخواهیم داشت.

200 میلیارد براي خرید کتاب

اما این نقش کنترلی و حمایتی که پرویز و برخی ناشران به آن اشاره می‌کنند را بهممن دري در هفته گذشته به 2 صورت تبیین می‌کند. او هفته گذشته ابتدا در خبری اعلام کرد که 200میلیارد ریال بودجه براي خرید کتاب اختصاص یافته است و همچنین در ادامه از تغییراتی در شیوه خرید و حمایت از آثار و کتاب‌های ناشران خبر داد که می‌تواند اقدام حمایتی مناسبی براي کاهش قیمت کتاب‌ها نیز باشد.

اما او خبر خوش دیگری را هم براي ناشران داشت و گفت که با توافقات صورت گرفته بین بانک عامل و وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی تسهیلات بانکی در قالب وام از ماه جاری به ناشران کشور پرداخت می‌شود.

به گفته دري در مرحله اول بیش از 140 ناشر به بانک عامل جهت دریافت وام معرفی شده‌اند که بیش از نیمی از آنها ناشران شهرستانی هستند.

البته مدیران فرهنگی دولت در وزارت ارشاد تنها مدیرانی نبودند که موضوع هدفمند شدن یارانه‌ها و قیمت کتاب را در هفته گذشته مورد توجه قرار دادند بلکه رئیس سازمان اسناد و کتابخانه ملي هم این طرح را براي جریان کتاب و نشر مثبت ارزیابی کرد. علی‌اکبر اشعری هم در جمع خبرنگاران اعلام کرد که اجرای طرح هدفمندسازی یارانه‌ها نه تنها سبب کاهش شمارگان کتاب نمی‌شود بلکه با خرید انبوه کتاب از طریق وزارت ارشاد و تجهیز کتابخانه‌های عمومی هم همراه خواهد بود و در عمل اجرای این طرح نتایج خوبی را در بر خواهد داشت.

اگرچه هنوز براي قضاوت شاید کمی زود باشد اما به نظر می‌رسد مدیران فرهنگی مشغول در حوزه کتاب و نشر نه‌تنها در آغاز طرح هدفمندی یارانه‌ها پیشگام بوده‌اند بلکه با آغاز فراگیر آن هم تمهیداتی جدي براي جلوگیری از افزایش قیمت‌ها و رشد کاذب آن اندیشیده‌اند.

سینا علی‌محمدی / گروه فرهنگ و هنر